

ATTEMPTS TO FORM THE GEORGIAN NATIONAL ARMY IN THE EARLY 1990S

ქართული ეროვნული არმიის ჩამოყალიბების მცდელობა XX საუკუნის 90-იანი წლების
დასაწყისში

Aleksandre Mosiashvili

Associate professor of Iakob Gogebashvili Telavi state University.

Address: 2200, Georgia, st. Telavi, Giorgi Saakadze Square № 23.

ORCID:0000-0001-7846-6482

Aleqsandre.mosiashvili@yahoo.com

+995599702969

Abstract

The present paper presents Georgia in parallel with the processes aimed at restoring independence, Related to the formation of the Georgian National Defense Army A sort of collection of official documents. It discusses with the background of existing historiography in the early 90s of the XX century Internal Troops - Moments of formation and reorganization of the National Guard. In April 1989, tragic events took place in Tbilisi and it is The basis for the consolidation of the Georgian people – Georgia Around the idea of restoring independence. Against the background of the successful steps towards independence, it became necessary not only to maintain the newly formed National Guard, but also his salvation from physical liquidation. In 1991 the danger was avoided by the president of Georgian republic, that danger was coming from Moscow(Putch) and was used by certain forces, for destabilization. But the review of the found and presented documentary materials and the final results of the research allowed us to fully clarify the issue and evaluate it objectively.

Keywords: President, National Guard, Order, Putch, Internal Troops, Ministry of Defense, Law.

ალექსანდრე მოსიაშვილი

იაკობ გოგებაშვილის სახელობის
თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი
მის: 2200, საქართველო, ქ. თელავი,
გიორგი სააკაძის მოედანი №23.
ORCID:0000-0001-7846-6482
Aleqsandre.mosiashvili@yahoo.com
+995599702969

აბსტრაქტი

წინამდებარე ნაშრომი წარმოადგენს, საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენისკენ მიმართული პროცესების პარალელურად, ქართული ეროვნული თავდაცვითი არმიის ჩამოყალიბებასთან დაკავშირებული ოფიციალური დოკუმენტების ერთგვარ თავმოყრას. მასში განხილულია არსებული ისტორიოგრაფიის ფონზე XX საუკუნის 90-იანი წლების დასაწყისში შინაგანი ჯარი - ეროვნული გვარდიის ფორმირება-რეორგანიზაციის მომენტები.

1989 წლის აპრილში თბილისში განვითარებული ტრაგიკული მოვლენები გახდა ქართველი ხალხის კონსოლიდაციის საფუძველი - საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის იდეის გარშემო. დამოუკიდებლობის მოპოვებისაკენ წარმატებით გადადგმული ნაბიჯების ფონზე, საჭირო გახდა ახლად ჩამოყალიბებული ეროვნული გვარდიის არათუ შენარჩუნება, არამედ მისი ხსნა ფიზიკური ლიკვიდაციისაგან. 1991 წლის მოსკოვის პუტჩისგან მომდინარე საფრთხის თავიდან ასაცილებლად საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტის მიერ მიღებული ზომები, გარკვეული ძალების მიერ დესტაბილიზაციისთვის იქნა გამოყენებული. მაგრამ მოძიებული და წარმოდგენილი დოკუმენტური მასალების განხილვამ და კვლევის საბოლოო შედეგებმა საკითხში სრულად გარკვევის და მისი ობიექტურად შეფასების საშუალება მოგვცა.

საკვანძო სიტყვები: პრეზიდენტი, ეროვნული გვარდია, ბრძანებულება, პუტჩი, შინაგანი ჯარი, თავდაცვის სამინისტრო, კანონი.

შესავალი. ქართველ ერს თითქმის მთელი თავისი არსებობის მანძილზე მტრის მოგერიება უწევდა. ამისი ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი მიზეზი სხვა მრავალ ფაქტორთან ერთად მისი გეო-პოლიტიკური მდებარეობა იყო. ასეთ პირობებში სხვადასხვა მხრიდან შემოსეულ უცხოელ დამპყრობლებს საკადრისი პასუხი უნდა გასცემოდათ და ხშირად ასეც ხდებოდა ხოლმე. ამგვარად ყალიბდებოდა ქართველებში მეომრული თვისებები და საბრძოლო ტრადიციები, რომლებიც ძირითადად ქვეყნის თავისუფლების დასაცავად გამოიყენებოდა. რასაკვირველია, სხვადასხვა პერიოდში იცვლებოდა საბრძოლო იარაღები, აღჭურვა, იხვეწებოდა საბრძოლო ტექნიკა, ტაქტიკა თუ სტრატეგიები.

ასე მივიდა საქმე საქართველოს პირველი რესპუბლიკის ჩამოყალიბებამდე. იმჟამინდელმა ხელისუფლებამ გადადგა გარკვეული ნაბიჯები ეროვნული სამხედრო ძალების შესაქმნელად და 1921 წლის თებერვალში საბჭოთა რუსეთის მხრიდან სამხედრო

ინტერვენციის გზით დაწყებული ანექსიის და ოკუპაციის დროს გამოჩნდა კიდევ მათი სიმამაცე და სიმტკიცე. განსაკუთრებით აღნიშვნის ღირსია ახალგაზრდა იუნკრების ძლიერი საბრძოლო სულისკვეთება. ხსენებული ტრაგიკული მოვლენების შემდეგ საქართველო აღმოჩნდა ე. წ. სსრ კავშირის შემადგენლობაში. თუმცა, XX საუკუნის 80-იანი წლების მეორე ნახევარი ხასიათდება ქართული ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის გაძლიერებით. 1989 წლის 9 აპრილს თბილისში დატრიალებული ტრაგედიის შემდეგ მოხდა ქართველი ხალხის კონსოლიდაცია ერთი მიზნის ქვეშ – უნდა აღდგენილიყო საქართველოს სრული პოლიტიკური დამოუკიდებლობა, რაც საწინდარი უნდა გამხდარიყო შემდგომში თავისუფლების მოპოვების. ასეთ ვითარებაში მნიშვნელოვანი იყო მტკიცე ბრძოლა მშვიდობიანი მეთოდებით მიზნის მიღწევამდე. საჭირო საკითხს წარმოადგენდა საოკუპაციო ჯარში სამსახურზე უარის თქმა და ქართული არმიის შექმნა საქართველოში მაცხოვრებელი წვევამდელების გასაწვევად. ერთ-ერთი მთავარი მიზანი უკვე მიღწეულ იქნა. 1990 წლის 28 ოქტომბრის პირველ მრავალპარტიულ არჩევნებში ეროვნულმა ძალებმა იმარჯვეს და ქვეყნის სათავეში მოვიდა ბლოკი „მრგვალი მაგიდა – თავისუფალი საქართველო“ ზვიად გამსახურდიას მეთაურობით. ქვეყანაში გამოცხადდა გარდამავალი პერიოდი და სხვა საკითხების მოგვარებაზე ზრუნვასთან ერთად დაიწყო ქართული არმიის შექმნის პროცესი.

მეთოდოლოგია. იმის დასადგენად, თუ როგორ უზრუნველყოფდა ეროვნული ხელისუფლება ჯარის შექმნა-ჩამოყალიბებას და შენარჩუნებას, კრემლიდან წამოსული მუქარების და საფრთხეების ფონზე – გამოვიყენეთ შემდეგი მეთოდები: პრესაში გამოქვეყნებული დოკუმენტური მასალების მოძიება, საკითხთან დაკავშირებული ბიბლიოგრაფიის გაცნობა, აღწერა, პრობლემის დანახვა, შედარება, მსჯელობა, კრიტიკული და ლოგიკური ანალიზი.

მსჯელობა და შედეგები. როგორც ითქვა, გარდამავალი პერიოდის გამოცხადების შემდეგ მრავალ სხვა საკითხთან ერთად დღის წესრიგში დადგა ქართული არმიის შექმნის საკითხიც. რასაკვირველია, ანალოგიურად იქცეოდნენ სხვა ყოფილი საბჭოთა რესპუბლიკების ხელმძღვანელებიც (Гайнбалыева, 2018: 54-57). ამდენად, იმჟამინდელ ხელისუფალთ თავდაპირველად არც უცდიათ არსებული საბჭოური კომისარიატების გაუქმება საქართველოში. როგორც ჩანს ისინი გარკვეულ სიფრთხილეს იჩენდნენ. ამას შემდეგი ახსნა შეიძლება მოეძებნოს: საქართველოს რესპუბლიკა ჯერ არ აცხადებდა დამოუკიდებლობის აღდგენას და შესაბამისად, მასზე კვლავაც გავლენას ახდენდა საბჭოთა კონსტიტუცია. მაგრამ მას გააჩნდა სუვერენიტეტი, რომელიც გარკვეული ნაბიჯების გადადგმის საშუალებას იძლეოდა იმ ფონზე, როცა ქართველ წვევამდელებს არ ჰქონდათ სურვილი საოკუპაციო ჯარში სამსახურის. მით უმეტეს იმ ჯარში, რომელმაც 1989 წლის აპრილში თბილისში მშვიდობიანი მომიტინგეების წინააღმდეგ წარმოუდგენელი ბარბაროსობა ჩაიდინა და ამდენად, მათ ამოცანას საკუთარი ქვეყნის ტერიტორიაზე, ქართულ ჯარში სამსახური წარმოადგენდა. როგორც მთავრობის მიერ მიღებული დოკუმენტებიდან ირკვევა მიმდინარეობდა დაჩქარებული ტემპით მუშაობა ეროვნული გვარდიის ჩამოსაყალიბებლად. ერთ-ერთი პირველი რაც გაკეთდა იყო ის, რომ საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესმა საბჭომ მიიღო კანონი, რომლის თანახმადაც რესპუბლიკის ტერიტორიაზე შეჩერდა სსრ კავშირის კანონის მოქმედება სავალდებულო სამხედრო სამსახურის შესახებ. ამ გადაწყვეტილების მიხედვით, საქართველოში მცხოვრები წვევამდელები, მათი ინტერესების საწინააღმდეგოდ აღარ იქნებოდნენ გაწვეულები საბჭოთა არმიის რიგებში (ახალგაზრდა ივერიელი, 1990: 5). შესაბამისად, საქართველოს ქალაქებსა და რაიონებში დაიწყო გამწვევი კომისიების და სამხედრო სექტორების ჩამოყალიბება.

როგორც ცნობილია, ზემოხსენებული 1990 წლის 28 ოქტომბრის მრავალპარტიული არჩევნების ჩატარების შემდეგ 1990 წლის 14 ნოემბერს პირველად შეიკრიბა უზენაესი საბჭო და 15 ნოემბერს უკვე მიღებულ იქნა აღნიშნული კანონი. ახლა კი ყურადღება მივაქციოთ ამის მიზეზს და განვმარტოთ იგი: საქართველოდან გაწვეული ახალგაზრდები საბჭოთა „მშვიდობის დამამყარებელი“ პოლიტიკიდან გამომდინარე, სხვადასხვა ფრონტებზე საომრად მიჰყავდათ ხოლმე. მათ შორის, ბოლო პერიოდის მანძილზე 1979-1989 წლებში ავღანეთშიც, საიდანაც არაერთი დაღუპული ჯარისკაცის ცხედარი იქნა ჩამოსვენებული. ზემოთ ნახსენები 1989 წლის 9 აპრილის რეზონანსული ტრაგედიის შემდეგ, საბჭოთა ხელისუფალნი, როგორც ჩანს გამოსავალს ეძებდნენ, რათა სსრ კავშირი არ ჩამოშლოდათ. ისინი კარგად ხედავდნენ კონსოლიდირებული ქართველი ერის ეროვნული მოძრაობისადმი სრულ მხარდაჭერას და ამიტომაც საქართველოს ტერიტორიაზე გახშირდა მოსკოვში დაგეგმილი პროვოკაციები ეთნიკურ ნიადაგებზე, რომელთა მიზანსაც საქართველოს ხელოვნურად გამოწვეულ კონფლიქტებში ჩათრევა წარმოადგენდა. მათ უნდოდათ, რომ ეს საქართველოს დამოუკიდებლობისკენ მისწრაფების შეფერხების საფუძველი გამხდარიყო (მოსიაშვილი, 2014: 121-124). ამავე პერიოდში გახშირდა და როგორც ეტყობა, იმავე მიზნით ხდებოდა პროვოკაციულად გამოწვეული კონფლიქტები ქართველი სამხედროების მიმართ, საქართველოს რესპუბლიკის საზღვრებს მიღმა არსებულ საბჭოურ სამხედრო ბაზებზე, რის შედეგადაც ათეულობით ქართველი ნაწამები ჯარისკაცის ცხედარი იქნა ჩამოსვენებული საქართველოში (მოსიაშვილი, 2016: 150-155). ამ მიზეზის გამო 1989 წლის 26 მაისიდან თბილისში წვევამდელთა გრძელვადიანი საპროტესტო აქციები დაიწყო. მათ მოთხოვნაში, ხელისუფლების მიმართ, გამოსჭვიოდა სურვილი – სამხედრო ვალდებულება მოეხადათ საკუთრი სამშობლოს ტერიტორიაზე (გვენეტაძე, კალანდია, 2011: 86-87).

როგორც აღვნიშნეთ, კრემლი ეძებდა გამოსავალს თავისი იმპერიული ინტერესებიდან გამომდინარე და მიუხედავად მის ხელთ არსებული ბერკეტების თითქმის სრულად გამოყენებისა, მაინც ვერ ახერხებდა საქართველოს დამოუკიდებლობის გზიდან გადახვევის უზრუნველყოფას. სწორედ ამიტომ დაიგეგმა აშშ-ს და სსრკ-ს ხელმძღვანელებს შორის იმ დროისათვის ნაკლებად გახმაურებული შეხვედრის ორგანიზება კუნძულ მალტაზე 1989 წლის 2 დეკემბერს, რომლის შედეგადაც გადაწყდა საქართველოს საკითხი. თუ ბალტიისპირულ სახელმწიფოებს აძლევდნენ დამოუკიდებლობის აღდგენის შანსს, საქართველოს ეს არ უნდა შეეხებოდა (მოსიაშვილი, 2018: 58). ახლა მთავარი იყო ნებისმიერი ფორმით 15-3=12 - ფორმულის უზრუნველყოფა და არსებული რეჟიმიც ყველა აკრძალულ მეთოდს იყენებდა მიზნის მისაღწევად. რაც შეეხება საქართველოს რესპუბლიკის ახალ ეროვნულ ხელისუფლებას ის ნელ-ნელა წინ დგამდა ფრთხილ და მოზომილ ნაბიჯებს. ალბათ, ასე უნდა შეფასდეს 1990 წლის 20 დეკემბრის კანონის მიღება „საქართველოს რესპუბლიკის შინაგანი ჯარების - ეროვნული გვარდიის შექმნის შესახებ“, რომელიც ითვალისწინებდა „საქართველოს რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა სამინისტროსთან შინაგანი ჯარების - ეროვნული გვარდიის შექმნას“. ამ ფორმით საჯარისო შენაერთების ჩამოყალიბება წინააღმდეგობაში არ მოდიოდა სსრ კავშირის კონსტიტუციასთან და წესით საფრთხე არ უნდა დამუქრებოდა მოსკოვიდან, რადგან თავისი ფუნქციით, საჭიროების შემთხვევაში, მას ქვეყნის შიგნით უნდა ეზრუნა წესრიგის დამყარებაზე. მალე გამოქვეყნდა უზენაესი საბჭოს დადგენილებაც „შინაგანი ჯარების - ეროვნული გვარდიის რიგებში 1991 წელს წვევამდელთა გაწვევის შესახებ“, რომელიც ითვალისწინებდა გაწვევისათვის საორგანიზაციო საკითხების სრულყოფა-მოგვარებას (ხოსიტაშვილი, ჯგერენაია, 2015: 132-134). ასევე გამოიცა დადგენილება „საქართველოს რესპუბლიკის შინაგან ჯარებში - ეროვნულ გვარდიაში

სამხედრო სამსახურის გავლის წესის დროებითი დებულების დამტკიცების შესახებ“ (საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: 1). მოკლედ, ხელისუფლების ხელშეწყობით შეირჩა ადგილები ყაზარმების განსათავსებლად და გამოიძებნა ფინანსურ-მატერიალური სახსრები ეროვნული გვარდიის ხარჯებისთვის. 1991 წლის 31 მარტის რეფერენდუმის შედეგების საფუძველზე 1991 წლის 9 აპრილს ზვიად გამსახურდიამ გამოაცხადა საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენა (დე-ფაქტო), რითაც მიუახლოვა ქვეყანა ნანატრ ოცნებას. შესაბამისად, გამოიცა საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულება „საქართველოს რესპუბლიკის ტერიტორიაზე არსებული სსრ კავშირის თავდაცვის სამინისტროს სამხედრო კომისარიატების შესახებ“, რომელიც საქართველოს ქალაქებსა და რაიონებში ახლად შექმნილი გამწვევი კომისიების და სამხედრო სექტორების ფონზე, მანამდე არსებულ კომისარიატებს, ფაქტობრივად უფუნქციოდ დარჩენილად განიხილავდა (საქართველოს რესპუბლიკა, 1991:1) და რითაც კიდევ უფრო განამტკიცებდა ქართული ჯარის ჩამოყალიბების პოზიციებს. ერთი შეხედვით თითქოს ყველაფერი გეგმაზომიერად მიდიოდა. საქართველო ნელ-ნელა უახლოვდებოდა სრული პოლიტიკური დამოუკიდებლობის(დე-იურე) მოპოვების მომენტს. მაგრამ 1991 წლის 19-21 აგვისტოს მოსკოვის პუტჩის მოვლენებმა, რომლის მიზანიც საბჭოთა იმპერიის რესტავრაცია, დემოკრატიული პროცესების შეჩერება და ეროვნული რესპუბლიკების დამოუკიდებლობისკენ მისწრაფების დათრგუნვა იყო, ფიზიკური ლიკვიდაციის საფრთხის წინაშე დააყენა ქართული ეროვნული გვარდია და გარკვეული ნეგატიური პროცესების განვითარებას შეუწყო ხელი (მუსხელიშვილი, სამსონაძე, დაუშვილი, 2012: 524). 19 აგვისტოს თბილისში საგანგებო მისიით მოვლენილმა სსრ კავშირის თავდაცვის მინისტრის მოადგილემ, არმიის გენერალმა ვ. შურავლიოვმა რესპუბლიკის ხელმძღვანელ პირებთან შეხვედრისას ერთ-ერთ ულტიმატუმად წამოაყენა ეროვნული გვარდიის გაუქმების მოთხოვნა. ის პირდაპირ აცხადებდა, რომ მოთხოვნის შეუსრულებლობის შემთხვევაში საბჭოთა ჯარის ნაწილები, უკვე გაცემული ბრძანების საფუძველზე, საქართველოს ეროვნულ გვარდიას გაანადგურებდნენ (ჯოჯუა, 2007: 329). საშიშროების თავიდან აცილების მიზნით საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტის მიერ მიღებულ იქნა გარკვეული სიფრთხილის ზომები. კერძოდ, 19 აგვისტოს მან გამოსცა ბრძანებულება „საქართველოს რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა სამინისტროს შინაგანი ჯარების – ეროვნული გვარდიის რეორგანიზაციის შესახებ“ (საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: 1), რომლის მიხედვითაც ეროვნულ გვარდიას ეძლეოდა განსაკუთრებული დანიშნულების მილიციის ქვეგანყოფის სტატუსი, უქმდებოდა შინაგანი ჯარების – ეროვნული გვარდიის სარდლის თანამდებობა და სხვა. პრეზიდენტის მიერ გადადგმული ნაბიჯი არა მხოლოდ ოპოზიციის მხრიდან იქცა კრიტიკის ობიექტად, არამედ თანამდებობაგაუქმებულმა სარდალმა მისი და მთლიანად ხელისუფლების საწინააღმდეგოდ განაწყო გვარდიელები და გარკვეულ ნეგატიურ ქმედებებზეც გადავიდა (გვარდიის ნაწილების გაყვანა შავნაბადაზე, დაუმორჩილებლობა და სხვა.). ასეთი გადაწყვეტილებების მიღების ერთ-ერთ არგუმენტს გვარდიისთვის სტატუსის შეცვლა წარმოადგენდა, რომლითაც მათივე განმარტებით, თითქოსდა ქვეყნის ერთიანობის დამცველებს მილიციის მუშაკებად აქცევდნენ (გვენეტაძე, კალანდია, 2011: 436-437). რამდენად რეალური იყო ეს ყველაფერი? სურდა პრეზიდენტს ნამდვილად გვარდიის გაუქმება? პასუხი ალბათ ჯერ უნდა ვეძებოთ ეროვნული გვარდიის შექმნის მომენტში, სადაც როგორც ზემოთ აღინიშნა 1990 წლის 20 დეკემბრის კანონი „საქართველოს რესპუბლიკის შინაგანი ჯარების – ეროვნული გვარდიის შექმნის შესახებ“, ითვალისწინებდა „საქართველოს რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა სამინისტროსთან შინაგანი ჯარების –

ეროვნული გვარდიის შექმნას“. ამდენად, ერთი რამ უდავოა, რომ აქ არ არსებობდა თავდაცვითი უწყება, ხოლო შინაგან საქმეთა სამინისტროს დაქვემდებარებულ გვარდიას, თუკი საჭიროება მოითხოვდა ქვეყნის ინტერესებიდან გამომდინარე შსს-ს სხვა ძალებთან ერთადაც კი უნდა ემოქმედა. სხვა მხრივ, უნდა ითქვას, რომ აშკარაა -პრეზიდენტი გამოსავალს ეძებდა, მან მხოლოდ დროებითი ღონისძიება გაატარა და თუ „გამარჯვებულებს არ ასამართლებენ“ ისიც არ უნდა გამხდარიყო კრიტიკის (კრიტიკა რბილი ნათქვამია -ა. მ.) ობიექტი.

ახლა დავუშვათ, რომ მას სურდა გვარდიის მართლაც გაუქმება და მისი განსაკუთრებული დანიშნულების მილიციის ქვეგანაყოფად გარდაქმნა, მაშინ გამოდის, რომ თავდაპირველადვე შესაბამისი სტატუსით მას უნდა შეექმნა თავდაცვითი სამხედრო ძალები? ასეთ შემთხვევაში ხომ უდიდესი რისკის ქვეშ დააყენებდა მათ, რადგან საქართველო ჯერ კიდევ არ იყო დამოუკიდებელი ქვეყანა და საბჭოთა საზღვრებს საბჭოთა ჯარები იცავდნენ და აქ, ახალი შექმნილი თავდაცვითი ძალები მოვიდოდა მათთან წინააღმდეგობაში, რაც თავისთავად არაკონსტიტუციურად იქნებოდა განხილული. სწორედ კრემლის მაშინდელი მესვეურები ამ შანსს არ გაუშვებდნენ ხელიდან იმისთვის, რომ საქართველოში სისხლისღვრა დაწყებულიყო და დასრულებულიყო მათი ინტერესებისთვის მისაღებად. მაგრამ თუ პრეზიდენტი ზვიად გამსახურდია ეროვნულ გვარდიას ერთგვარი შენიღბვით შინაგანი ჯარის სტატუსის მინიჭებით ქვეყნის მომავალ თავდაცვით ძალად არ განიხილავდა და მას არ მოიაზრებდა ქვეყნის მომავალ თავდაცვით სტრუქტურად, მაშინ რატომ მოხდა ისე, რომ იმავე წლის 26 აგვისტოს მან გამოსცა მორიგი ბრძანებულება „საქართველოს რესპუბლიკის თავდაცვის სახელმწიფო დეპარტამენტის შექმნის შესახებ“, რომელიც უნდა დაქვემდებარებოდა პრეზიდენტს, ანუ ქვეყნის უმაღლეს მთავარსარდალს, ხოლო შინაგანი ჯარი – დაქვემდებარებოდა თავდაცვის დეპარტამენტს? (საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: 1). ამასთან, უნდა აღინიშნოს შინაგანი ჯარის შესახებ საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტის მიერ გამოცემული კიდევ ერთი ბრძანებულება „საქართველოს რესპუბლიკის შინაგან საქმეთა სამინისტროს შინაგანი ჯარების შექმნის შესახებ“, რომლის პირველი პუნქტიც ითვალისწინებდა შსს-ს შინაგანი ჯარების შექმნას გვარდიის გარეშე (საქართველოს რესპუბლიკა, 1991: 2). ვფიქრობ, ეს დოკუმენტები იძლევა საკითხის სწორად გაგების საშუალებას. დაბოლოს, 1991 წლის 9 სექტემბერს გამოცემული მორიგი ბრძანებულება „საქართველოს რესპუბლიკის თავდაცვის სამინისტროს შექმნის შესახებ“, რომელ სამინისტროსაც ევალუბოდა „საქართველოს რესპუბლიკის ეროვნული არმიის ჩამოყალიბება“, ხოლო რაც შეეხება ეროვნულ გვარდიას, ის უნდა დაქვემდებარებოდა უშუალოდ საქართველოს პრეზიდენტს (ხოსიტაშვილი, 2013: 297).

ახლა სხვა მხრიდანაც შევხედოთ საკითხს. იქნებ ამ ყველაფერს იმიტომ აკეთებდა ქვეყნის პრეზიდენტი, რომ გვარდიელების, საზოგადოების ან ოპოზიციის დასანახად სურდა გარკვეული ქულების მოპოვება? ვფიქრობ, ასეთი რამ ძნელად წარმოსადგენია იმ ადამიანისგან, რომელიც იყო ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის ლიდერი და ესწრაფვოდა დაშლის პირას მისული საბჭოთა კავშირისგან საქართველოსთვის დამოუკიდებლობის მოპოვებას. წინასწარჩვენოდაც ამომრჩეველს ამავეს ჰპირდებოდა და ძლიერი მხარდაჭერაც ამიტომ ჰქონდა. ქვეყნის სათავეში მოსვლის შემდეგაც პირველივე ნაბიჯები მომავალი თავდაცვისუნარიანობის სიძლიერის უზრუნველსაყოფად იქნა გადადგმული და შეძლო კიდევ ამომრჩეველისთვის დანაპირების შესრულება – ქვეყნის დე-იურედ აღიარების მიღწევა. რაც შეეხება ქართულ ეროვნულ არმიას – მასზე ზრუნვას პრეზიდენტი თავდაცვის სამინისტროს შექმნის შემდეგაც განაგრძობდა. მისი ერთ-ერთი

მორიგი ბრძანებულება შეეხებოდა „საქართველოს რესპუბლიკაში დისლოცირებული სსრ კავშირის შინაგან საქმეთა სამინისტროს შინაგანი ჯარების იარაღის, საბრძოლო მასალის, მიმოსვლის საშუალებების, სამხედრო ტექნიკისა და სხვა ქონების შესახებ“ საქართველოს რესპუბლიკის საკუთრებად გამოცხადებას (ხოსიტაშვილი, ჯგერენაია, 2015: 271). ასევე, საინტერესოა 11 ნოემბრის ბრძანებულება „საქართველოს რესპუბლიკის ტერიტორიაზე დისლოცირებული საბჭოთა არმიის კუთვნილი იარაღის, საბრძოლო მასალის, მიმოსვლის საშუალებების, სამხედრო ტექნიკისა და სხვა სამხედრო ქონების შესახებ“ (ხოსიტაშვილი, ჯგერენაია, 2015: 272) და კიდევ ერთი ბრძანებულება „საქართველოს რესპუბლიკის ტერიტორიაზე დისლოცირებული სსრ კავშირის სასაზღვრო ჯარების და სამხედრო-საზღვაო ფლოტის კუთვნილი იარაღის, საბრძოლო მასალის, მიმოსვლის საშუალებების, სამხედრო ტექნიკის, სამხედრო ბაზების და სხვა სამხედრო ქონების შესახებ“ (ხოსიტაშვილი, ჯგერენაია, 2015: 282). ამ დოკუმენტების საფუძველზე ფაქტობრივად, ცხადდებოდა საქართველოს რესპუბლიკის ტერიტორიაზე არსებული სსრ კავშირის შეიარაღებული ძალების დაქვემდებარებაში არსებული მატერიალური ქონების ნაციონალიზაცია, რომლის მსგავსი პრეცედენტებიც სხვა რესპუბლიკებშიც არსებობდა.

დღევანდელი ქართული შეიარაღებული ძალები, როგორც ცნობილია, ჩრდილოატლანტიკური ალიანსის (NATO) სტანდარტებზეა ორიენტირებული, მაგრამ მისი ჩამოყალიბების პროცესი საქართველოს დამოუკიდებლობის გარიჟრაჟზე დაიწყო. იყო სირთულეები, საფრთხეები, უსიამოვნო ინციდენტები და ნეგატიური მოვლენები. მიუხედავად ყველაფრისა, ნელ-ნელა ჩამოყალიბდა ქართული თავდაცვითი უწყებები თავისი ბრძოლისუნარიანი ჯარით. რაც შეეხება საქართველოს რესპუბლიკის პირველი პრეზიდენტის ზვიად გამსახურდიას დამოკიდებულებას ქართული არმიის ფორმირებისადმი, ვფიქრობ, სწორი და გააზრებული ქმედებებით მან მართლაც ააცილა ხიფათი ქართველ ახალწვეულებს, თუმცა მასზე განაწყენებულმა ოპოზიციურად განწყობილმა ადამიანებმა მაინც შეძლეს ყოვლად გაუმართლებელ სისხლისმღვრელ ეპიზოდებში გვარდიელების გამოყენება, რომელთა დროსაც, სამწუხაროდ, იყო მსხვერპლი. აგრეთვე, უნდა აღინიშნოს ერთი გარემოებაც. კერძოდ, ზემოთ მოტანილი ბრძანებულებების გამოცემის შემდეგ, რომელიც სსრ კავშირის შეიარაღებული ძალების დაქვემდებარებაში არსებული მატერიალური ქონების ნაციონალიზაციას ითვალისწინებდა არ დაფიქსირებულა საქართველოს ტერიტორიიდან მათი თუნდაც მცირე ნაწილის გატანა ეროვნული ხელისუფლების მმართველობის დროს. მომდევნო წლებში საქართველოში დაწყებული განუკითხაობის და ანარქიის პირობებში რისი გატანაც შეძლო რუსულმა მხარემ ყველაფერი დაუბრკოლებლად გადაზიდა თავის სასარგებლოდ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- Гайбалыева, Н. (2018). Создание армии в период независимости. *იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტის სამეცნიერო შრომების კრებული*. №1 (31). თბილისი: „უნივერსალი“.
- gvenet'adze, e. k'alandia, z. (2011). *sakartvelos uakhlesi ist'oriis dok'ument'uri masalebi (1988-1990)*. I t'omi. tbilisi: „meridiani“.
- (გვენეტაძე, ე. კალანდია, ზ. (2011). *საქართველოს*

- უახლესი ისტორიის დოკუმენტური მასალები (1988-1990)*. I ტომი. თბილისი: „მერიდიანი“).
- gazeti: „*akhalgazrda iverieli*“ (1990). 17 noemberi. №127. (გაზეთი: „ახალგაზრდა ივერიელი“ (1990). 17 ნოემბერი. №127).
- gazeti: „*sakartvelos resp'ublik'a*” (1991). 2 tebervali №23. (გაზეთი: „საქართველოს რესპუბლიკა” (1991). 2 თებერვალი №23).
- gazeti: „*sakartvelos resp'ublik'a*” (1991). 15 agvist'o №161. (გაზეთი: „საქართველოს რესპუბლიკა” (1991). 15 აგვისტო №161).
- gazeti: „*sakartvelos resp'ublik'a*” (1991). 21 agvist'o №163. (გაზეთი: „საქართველოს რესპუბლიკა” (1991). 21 აგვისტო №163).
- gazeti: „*sakartvelos resp'ublik'a*” (1991). 27 agvist'o №167. (გაზეთი: „საქართველოს რესპუბლიკა” (1991). 27 აგვისტო №167).
- gazeti: „*sakartvelos resp'ublik'a*” (1991). 13 sekt'emberi №178. (გაზეთი: „საქართველოს რესპუბლიკა” (1991). 13 სექტემბერი №178).
- gvenet'adze, e. k'alandia, z. (2011). *sakartvelos uakhlesi ist'oriis dok'ument'uri masalebi (1990-1991)*. II t'omi. tbilisi: „meridiani“. (გვენეტაძე, ე. კალანდია, ზ. (2011). *საქართველოს უახლესი ისტორიის დოკუმენტური მასალები (1990-1991)*. II ტომი. თბილისი: „მერიდიანი“).
- mosiashvili, a. (2014). *sakartvelos damouk'ideblobisk'en sts'rapvis shemaperkhebeli garemoebebi 1989-1990 ts'lebshi. akhali da uakhlesi ist'oriis sak'itkhebi*. №1 (14). tbilisi: „universali“. (მოსიაშვილი, ა. (2014). საქართველოს დამოუკიდებლობისკენ სწრაფვის შემაფერხებელი გარემოებები 1989-1990 წლებში. *ახალი და უახლესი ისტორიის საკითხები*. №1 (14). თბილისი: „უნივერსალი“).
- mosiashvili, a. (2016). *kartvel ts'vevamdelt m dgomareoba 1989-1990 ts'lebshi. akhali da uakhlesi ist'oriis sak'itkhebi*. №1 (18). tbilisi: „universali“. (მოსიაშვილი, ა. (2016). ქართველ წვევამდელთა მდგომარეობა 1989-1990 წლებში. *ახალი და უახლესი ისტორიის საკითხები*. №1 (18). თბილისი: „უნივერსალი“).
- mosiashvili a. (2018). *malt'is shetankhmebis gavlena sakartvelos damouk'ideblobis sak'itkhze. akhali da uakhlesi ist'oriis sak'itkhebi*. №1-2 (22). tbilisi: „universali“. (მოსიაშვილი ა. (2018). მალტის შეთანხმების გავლენა საქართველოს დამოუკიდებლობის საკითხზე. *ახალი და უახლესი ისტორიის საკითხები*. №1-2 (22). თბილისი: „უნივერსალი“).
- muskhelishvili, d. samsonadze, m. daushvili, a. (2012). *sakartvelos ist'oria udzvelesi droidan 2009 ts'lamde*. tbilisi: „gumbati“. (მუსხელიშვილი, დ. სამსონაძე, მ. დაუშვილი, ა. (2012). *საქართველოს ისტორია უძველესი დროიდან 2009 წლამდე*. თბილისი: „გუმბათი“).
- khosit'ashvili, m. (2013). *sakartvelos sakhelmts'ipos khelmdzghvanelebi. opitsialuri dok'ument'ebi, mimartvebi da int'erviuebi*. t'omi II. zviad gamsakhurdia sakartvelos resp'ublik'is p'rezident'i (1991). tbilisi: shp's „irida“. (ხოსიტაშვილი, მ. (2013). *საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები. ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები და ინტერვიუები*. ტომი II. ზვიად გამსახურდია საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტი (1991). თბილისი: შპს „ირიდა“).
- khosit'ashvili, m. jgerenaia, e. (2015). *sakartvelos sakhelmts'ipos khelmdzghvanelebi. opitsialuri dok'ument'ebi, mimartvebi, int'erviuebi. t'omi V. (nats'ili II)*. zviad gamsakhurdia

- sakartvelos resp'ublik'is p'rezident'i (1991). tbilisi: shp's „irida“. (ხოსიტაშვილი, მ. ჯგერენაია, ე. (2015). *საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები. ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები, ინტერვიუები. ტომი V. (ნაწილი II)*. ზვიად გამსახურდია საქართველოს რესპუბლიკის პრეზიდენტი (1991). თბილისი: შპს „ირიდა“).
- khsit'ashvili, m. jgerenaia, e. (2015). *sakartvelos sakhelmts'ipos khelmdzghvanelebi. opitsialuri dok'ument'ebi, mimartvebi, int'erviuebi. t'omi IV. (nats'ili II)*. zviad gamsakhurdia sakartvelos resp'ublik'is uzenaesi sabch'os tavnjdomare (1990 ts'lis noemberi _ 1991 ts'lis ap'rili). tbilisi: shp's „irida“. (ხოსიტაშვილი, მ. ჯგერენაია, ე. (2015). *საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები. ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები, ინტერვიუები. ტომი IV. (ნაწილი II)*. ზვიად გამსახურდია საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე (1990 წლის ნოემბერი _ 1991 წლის აპრილი). თბილისი: შპს „ირიდა“).
- jojua, d. (2007). 1991 ts'lis agvist'os p'ut'chi da sakartvelo. *sokhumis universit'et'is shromebi I. humanit'arul da sotsialur-p'olit'ik'ur metsnierebata seria*. tbilisi, sokhumis universit'et'is gamomtsemloba. (ჯოჯუა, დ. (2007). 1991 წლის აგვისტოს პუტჩი და საქართველო. *სოხუმის უნივერსიტეტის შრომები I*. ჰუმანიტარულ და სოციალურ-პოლიტიკურ მეცნიერებათა სერია. თბილისი, სოხუმის უნივერსიტეტის გამომცემლობა).